

PÅTALEKOMPETANSE

1. Innledning.....	2
2. Generell delegasjon av tiltalekompetanse	2
2.1. Rettslig grunnlag.....	2
2.2. Generell delegasjon fra riksadvokaten til statsadvokaten.....	3
2.3. Generell delegasjon fra statsadvokaten til påtalemyndigheten i politiet	3
3. Delegasjon av tiltalekompetanse i den enkelte sak	5
3.1. Rettslig grunnlag og overordnede føringer.....	5
3.2. Delegasjon til statsadvokaten i den enkelte sak.....	5
3.3. Delegasjon til påtalemyndigheten i politiet i den enkelte sak	6
3.4. Behandlingen av delegasjonsspørsmålet	6
4. Adgang til å overlate utferdigelsen av tiltalebeslutningen til underordnet påtalemyndighet	6
5. Forholdet til reglene om aktor-, anke- og fullbyrdingskompetanse	7
5.1. Aktorkompetanse.....	7
5.2. Ankekompetanse	7
5.3. Kompetanse til å beslutte fullbyrding av dom.....	8
6. Henleggelseskompetanse	8
6.1. Rettslig utgangspunkt	8
6.2. Begrensninger i politiets henleggelseskompetanse	9
6.3. Statsadvokatens henleggelseskompetanse	9
6.4. Nedsubsummering	9
7. Foreleggelsesplikt.....	9
8. Øvrige bestemmelser mv.....	10
8.1. Tiltalekompetanse i saker etter spesiallovgivningen og straffeloven 1902	10
8.2. Kompetanse til å treffe andre positive påtalevedtak enn beslutning om tiltale	11
8.3. Forholdet til klageretten etter straffeprosessloven § 59 a.....	11
8.4. Opphevelse av direktiver og retningslinjer fra riksadvokaten.....	11
8.5. Ikrafttredelse	11

1. Innledning

Ved lov 122/2021 ble det gjort endringer i straffeprosessloven, herunder i §§ 65 til 67 om fordelingen av påtalekompetanse mellom de ulike nivåene i påtalemyndigheten.¹ Forarbeider til loven finnes i NOU 2016: 24, Prop. 146 L (2020–2021) og Innst. 609 L (2020–2021).

De nye reglene åpner blant annet for at riksadvokaten kan gi generelle bestemmelser om delegasjon av tiltalekompetanse og gir dessuten påtalemyndigheten i politiet myndighet til å beslutte henleggelse i alle saker, med mindre riksadvokaten har besluttet noe annet. Formålet er særlig å legge til rette for effektiv ressursutnyttelse gjennom mer fleksible kompetanseregler som gir riksadvokaten større innflytelse over arbeidsdelingen mellom de ulike nivåene i påtalemyndigheten.²

Endringene i kompetansereglene må ses i sammenheng med den samtidige lovfesting av fagledelsesansvaret og instruksjonsmyndigheten, jf. endringene i straffeprosessloven §§ 57 og 59. Med dette ønsket lovgiver å fremheve fagledelse som en sentral del av statsadvokatenes oppgaver samt å tydeliggjøre forventningen til overordnet ledelse og styring av straffesaksbehandlingen.³ Lovvedtaket hviler på en forutsetning om at ressursene som frigjøres gjennom delegasjon av påtalekompetanse særlig skal benyttes til fagledelse og annen kvalitetsutvikling av straffesaksbehandlingen.⁴

Overveielsene som ligger til grunn for lovvedtaket med hensyn til betydningen av fagledelse, tilsyn og annen oppfølging av straffesaksbehandlingen, er overensstemmende med føringer som allerede er gitt av riksadvokaten.⁵ Det er ønskelig å fortsette utviklingen i retning av mer målrettet og systematisk fagledelse. For å frigjøre ressurser til dette arbeidet åpner riksadvokaten for ikke ubetydelig delegasjon av påtalekompetanse.

Det understrekes at behandling av enkeltsaker fortsatt skal være en sentral del av fagledelsen og at fagledelse gjennom enkeltsaksbehandling bør skje mer planmessig enn i dag.

2. Generell delegasjon av tiltalekompetanse

2.1. Rettslig grunnlag

Straffeprosessloven § 65 annet ledd gir riksadvokaten adgang til generelt å delegere tiltalekompetansen i saker som nevnt i § 65 første ledd nr. 2, dvs. lovbrudd som kan straffes med fengsel inntil 21 år (21-årssaker), til statsadvokaten. Bestemmelsen åpner også for at riksadvokaten generelt kan delegere tiltalekompetansen i saker som etter loven hører under statsadvokaten, til påtalemyndigheten i politiet.⁶ Retningslinjer om generell delegasjon er gitt i punktene 2.2 og 2.3.

¹ Lov 18. juni 2021 nr. 122 om endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.).

² Prop. 146 L (2020–2021) punkt 14.6.

³ Prop. 146 L (2020–2021) punkt 14.3.4 og 14.4.4.

⁴ Prop. 146 L (2020–2021) punkt 14.4.4.

⁵ Jf. særlig rundskriv nr. 3/2018 (punkt 2), nr. 3/2020, og nr. 1/2022 (punkt III. og VI.).

⁶ Prop. 146 L (2020–2021) punkt 14.6.1.

2.2. Generell delegasjon fra riksadvokaten til statsadvokaten

Statsadvokaten kan avgjøre spørsmålet om tiltale i saker om overtredelse av følgende bestemmelser i straffeloven:

- § 232 annet ledd annet punktum om grov narkotikaforbrytelse under særdeles skjerpene omstendigheter,
- § 293 annet ledd om (kvalifisert) grov voldtekt, unntatt når fornærmede dør som følge av handlingen, og
- § 301 om grov voldtekt av barn under 14 år, unntatt når fornærmede dør som følge av handlingen.

Det samme gjelder saker som faller inn under straffeprosessloven § 65 første ledd nr. 2 utelukkende fordi straffeloven § 79 bokstav c kommer til anvendelse. Tiltalekompetansen som er delegert til statsadvokaten for bestemmelser i straffeloven som angitt ovenfor, berøres ikke av at straffeloven § 79 bokstav c kommer til anvendelse.⁷

2.3. Generell delegasjon fra statsadvokaten til påtalemyndigheten i politiet

Politimesteren og tjenestepersoner i påtalemyndigheten i politiet med utvidet myndighet etter straffeprosessloven § 67 tredje ledd kan avgjøre spørsmålet om tiltale i saker om overtredelse av følgende bestemmelser i straffeloven:

- § 189 a om grov ulovlig bevæpning med skytevåpen på offentlig sted,
- § 190 første ledd om ulovlig befatning med skytevåpen mv.,⁸
- § 191 jf. § 190 første ledd om grov ulovlig befatning med skytevåpen mv.,⁹
- § 202 om identitetskrenkelse,
- § 221 om uriktig forklaring, unntatt når forklaringen er avgitt til retten i straffesak eller til politiet,
- § 251 første ledd om tvang,
- § 254 om frihetsberøvelse,
- § 264 om grove trusler, unntatt når handlingen er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne,
- § 265 om særskilt vern for enkelte yrkesgrupper,
- § 267 b om grov deling av krenkende bilder mv.,
- § 272 om grov kroppskrenkelse, unntatt når handlingen har hatt døden til følge eller er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne,
- § 282 om mishandling i nære relasjoner,
- § 286 om vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper,
- § 296 om seksuell omgang med innsatte mv. i institusjon,

⁷ Se HR-2025-2546-A avsnitt 14 flg.

⁸ Tiltalekompetansen etter § 190 annet ledd om overtredelse av bestemmelser i eller i medhold av brann- og eksplosjonsvernloven delegeres ikke.

⁹ Tiltalekompetansen etter § 191, jf. 190 annet ledd om grov ulovlig befatning med eksplosiver og utgangsstoffer for eksplosiver delegeres ikke.

§ 302 om seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år,
§ 304 om seksuell handling med barn under 16 år,
§ 305 om seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år,
§ 309 om kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige,
§ 310 om fremvisning av seksuelle overgrep mot barn eller fremvisning som seksualiserer barn,
§ 311 første ledd om fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn,
§ 325 om grovt underslag,
§ 327 om ran,
§ 330 om utpressing,
§ 331 om grov utpressing,
§ 341 om forbund om hvitvasking,
§ 344 om grov ulovlig bruk av løsøre,
§ 375 om forsikringsbedrageri,
§ 376 om grovt forsikringsbedrageri,
§ 379 om grovt skattesvik,
§ 380 annet punktum om grovt uaktsomt grovt skattesvik,
§ 386 om krenkelse av sikkerhetsrett,
§ 401 om uforsvarlige økonomiske disposisjoner,
§ 402 om kreditorbegunstigelse,
§ 403 om hindring av dekning til en enkeltforfølgende kreditor,
§ 404 om formuesforringelse ved insolvensfare,
§ 405 om grov formuesforringelse,
§ 406 om grovt uaktsom formuesforringelse ved involvens mv.,
§ 407 om unnlatelse av å begjære gjeldsforhandling eller oppbud,
§ 408 om boforringelse under fellesforfølgning, og
§ 409 om grov boforringelse under fellesforfølgning.

Det samme gjelder overtredelse av følgende bestemmelser i spesiallovgivningen:

- dyrevelferdsloven § 37 første ledd
- laksefiskeloven § 49 første ledd
- naturmangfoldloven § 75 første ledd
- matloven § 28
- skattebetalingsloven § 18-1 første ledd første punktum og § 18-2 første og tredje ledd

Likeledes kan politimesteren og tjenestepersoner i påtalemyndigheten i politiet med utvidet myndighet etter straffeprosessloven § 67 tredje ledd avgjøre spørsmålet om tiltale i saker der straffeloven § 79 bokstav c kommer til anvendelse i kombinasjon med lovbrudd som ellers hører under politiet etter straffeprosessloven § 67 annet ledd bokstav a.

Tiltalekompetansen etter straffeprosessloven § 67 annet ledd bokstav b og c og som er delegert til politiet i første og annet avsnitt ovenfor berøres ikke av at straffeloven § 79

bokstav c kommer til anvendelse.¹⁰ Se likevel punkt 7 om foreleggelsesplikt i tilfeller der anvendelsen av § 79 bokstav c innebærer at forholdet kan medføre fengsel i mer enn 6 år.

3. Delegasjon av tiltalekompetanse i den enkelte sak

3.1. Rettslig grunnlag og overordnede føringer

Riksadvokaten kan etter straffeprosessloven § 65 annet ledd i den enkelte sak overlate avgjørelsen av tiltalespørsmålet i 21-årssaker¹¹ til statsadvokaten. Nytt annet punktum i § 66 gir statsadvokaten en tilsvarende adgang til i den enkelte sak å delegere tiltaleavgjørelsen i saker som hører under statsadvokaten etter første punktum i samme bestemmelse, til påtalemyndigheten i politiet.¹²

Delegasjon skal bare besluttes der det er *forsvarlig og hensiktsmessig*. Ved den nærmere vurderingen av om delegasjon skal skje, skal det særlig legges vekt på:

- det straffbare forholdets alvorlighet og omfang
- hvorvidt saken reiser kompliserte bevis- eller rettsspørsmål
- om saken reiser prinsipielle spørsmål av strafferettslig eller straffeprosessuell art herunder særlig om forståelsen av Grunnloven eller Norges folkerettslige forpliktelser
- om det er stor offentlig interesse om saken
- om uavhengighetshensyn gjør seg gjeldende

Delegasjon både til statsadvokaten og påtalemyndigheten i politiet kan være aktuelt i saker om lovbrudd etter *straffeloven 1902* tilsvarende de som er generelt delegert i punktene 2.2 og 2.3.¹³ Det er en forutsetning at saken ikke reiser kompliserte spørsmål om foreldelse eller lovvalg.

Nærmere føringer for praktiseringen av delegasjonsadgangen i enkeltsaker er gitt i punktene 3.2. og 3.3. Om behandlingen av spørsmålet om delegasjon, se punkt 3.4.

3.2. Delegasjon til statsadvokaten i den enkelte sak

Adgangen til delegasjon fra riksadvokaten gjelder kun *21-årssakene*.¹⁴ Tiltalekompetansen i saker som angitt i § 65 første ledd nr. 1 og 3–6, kan ikke delegeres.

¹⁰ HR-2025-2546-A avsnitt 14 flg.

¹¹ Se punkt 2.1.

¹² Prop. 146 L (2020–2021) punkt 14.6.2.

¹³ Se punkt 8.1.

¹⁴ Jf. punkt 2.1. Dette omfatter saker om overtredelse av straffeloven § 131 (terrorhandlinger), § 134 annet ledd (terrortrussel som leder til terrorhandling), § 138 (terrorbombing), 139 (kapring av luftfartøy og skip mv.), § 142 første ledd (ulovlig befatning med farlig materiale mv. med forsett om å volde fare for tap av menneskeliv eller betydelig skade på kropp, eiendom eller miljø), § 144 første ledd (drap på internasjonalt beskyttet person), § 175 (grov tortur), § 175 b (grov tvungen forsvinning), § 232 annet ledd (grov narkotikaovertrudelse under særdeles skjerpande omstendigheter), 259 (slaveri), § 275 (drap), § 277 annet ledd (medvirkning til selvmord), § 293 (grov voldtekt), § 301 (grov voldtekt av barn under 14 år), § 328 annet ledd (grovt ran med døden eller betydelig skade på kropp eller helse til følge), § 355 a (grov fremkalling av fare for allmennheten), samt saker der strafferammen heves til 21 år fordi handlingen er begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, jf. straffeloven § 79 bokstav c, se riksadvokatens rundskriv 2/2015 side 25.

Riksadvokaten vil ikke delegere tiltalesspørsmålet i *drapssaker* eller saker der handlingen har hatt *døden til følge*.

Det er ikke til hinder for delegasjon at det er aktuelt å påstå *særreaksjon eller forvaring*¹⁵ eller at straffeloven § 79 bokstav c om *organisert kriminell gruppe* kommer til anvendelse, men kriteriene i punkt 3.1 kan i slike tilfeller tale mot delegasjon.

3.3. Delegasjon til påtalemyndigheten i politiet i den enkelte sak

Statsadvokatens delegasjonsadgang gjelder kun i enkeltsaker som *etter loven hører under statsadvokaten* og ikke der statsadvokatens kompetanse bygger på delegasjon fra riksadvokaten.

Tiltalekompetansen skal ikke delegeres til påtalemyndigheten i politiet i saker der handlingen har hatt døden til følge, eller det er aktuelt å nedlegge påstand om *forvaring eller særreaksjon*, sml. påtaleinstruksen § 23-1 første ledd.

Det samme gjelder saker der straffeloven § 79 bokstav c om *organisert kriminell gruppe* kommer til anvendelse.

I saker om lovbrudd som etter loven kan medføre fengsel i *mer enn 6 år*, skal tiltalekompetansen bare delegeres såfremt også aktorkompetansen delegeres, jf. punkt 5.1. Straffeloven § 232 første ledd om *grov narkotikaovertrедelse* er et eksempel på en sakstype som kan være egnet for slik delegasjon.

3.4. Behandlingen av delegasjonsspørsmålet

Ved innsendelse av saken til kompetent påtalemyndighet skal det opplyses om og gis en begrunnelse for hvorvidt tiltalekompetansen anses egnet for delegasjon i samsvar med ovennevnte retningslinjer.

Delegasjon av tiltalekompetanse beslutes for hvert enkelt forhold, etter en konkret vurdering. Behandlingen vil være begrenset til en vurdering av om forholdet er egnet for delegasjon.

Beslutning om delegasjon innebærer at myndigheten til å treffe realitetsavgjørelse overlates til underordnet påtalemyndighet. Det er likevel ingenting i veien for at delegerende myndighet gir veiledning om utformingen av påtalevedtak foreslått av underordnet myndighet (for eksempel med hensyn til lovhenvvisninger, lovgjengivelse eller grunnlagsbeskrivelse), og som ledd i den alminnelige fagledelsen bør slik veiledning gis der det er grunn til det.

Det skal fremgå av tiltalebeslutningen at kompetansen er delegert.

4. Adgang til å overlate utferdigelsen av tiltalebeslutningen til underordnet påtalemyndighet

Etter påtaleinstruksen § 22-4 kan utferdigelse av tiltalebeslutningen overlates til underordnet påtalemyndighet.

¹⁵ Riksadvokatens avgjørelse 8. juni 2021.

Det er etter bestemmelsen kun utformingen av tiltaledokumentet som kan overlates underordnede, ikke selve påtaleavgjørelsen, men overordnet organ behøver bare å ta stilling til forholdene som hører under vedkommende. Avgjørelsen av øvrige forhold og utferdigelsen av tiltaledokumentet kan overlates til underordnet nivå, som må sikre at tiltalebeslutningen er lik tiltaleordren, herunder lovhenvvisninger, lovgjengivelse og grunnlagsbeskrivelse.

Det understrekes at den myndighet som har tiltalekompetansen – enten etter loven eller som følge av delegasjon – skal ta stilling til alle sider av påtalespørsmålet for de forhold som hører under vedkommende, og må utforme en fullstendig gjerningsbeskrivelse for disse forhold.

Bestemmelsen skal benyttes aktivt for å sikre god ressursutnyttelse og hensiktsmessig arbeidsdeling. Som ellers skal det fremgå av tiltaledokumentet når et forhold påtales etter ordre fra overordnet myndighet.

5. Forholdet til reglene om aktor-, anke- og fullbyrdingskompetanse

5.1. Aktorkompetanse

Saker der politiet har besluttet tiltale på grunnlag av delegert tiltalekompetanse og som gjelder lovbrudd som *ikke kan medføre fengsel i mer enn 6 år*, skal i tingretten aktoreres av påtalemyndigheten i politiet, med mindre statsadvokaten beslutter noe annet.¹⁶ Om oppnevning av aktor for lagmannsretten, gjelder påtaleinstruksen § 28-4 første punktum.

Saker om lovbrudd som *kan medføre fengsel i mer enn 6 år* skal under hoved- og ankeforhandling i utgangspunktet føres av en statsadvokat, jf. straffeprosessloven § 76 tredje ledd første punktum, men aktorkompetansen kan delegeres til påtalemyndigheten i politiet, jf. annet punktum. Det vises til punkt 3.3 ovenfor, der det fremgår at statsadvokaten i 6-årssaker ikke skal delegere tiltalekompetansen uten at også aktorkompetansen delegeres. Akroppnevning bør normalt besluttes samtidig med avgjørelsen om delegasjon av tiltalekompetanse. Det skal vurderes konkret om delegasjon av aktorkompetansen er forsvarlig og hensiktsmessig.¹⁷

Kravet om samtykke til å frafalle riksadvokattiltale er fjernet. Frafall av eller endringer i tiltaleposter kan derfor foretas av møtende aktor i alle tilfeller. Blir det aktuelt å utvide tiltalen, må spørsmålet forelegges statsadvokaten, eventuelt riksadvokaten, med mindre aktor selv har kompetansen.¹⁸

5.2. Ankekompetanse

Lovens hovedregel er at ankekompetansen ligger til den myndighet som har besluttet tiltale, jf. straffeprosessloven § 68 første ledd første punktum. Dette gjelder også når tiltale er besluttet på grunnlag av delegert tiltalekompetanse ved generell delegasjon og delegasjon i

¹⁶ Særskilt oppnevning av politiaktor etter påtaleinstruksen § 24-1 første ledd er følgelig ikke påkrevd.

¹⁷ Prop. 64 L (2014–2015) s. 71, se også rundskriv nr. 2/2015 punkt VIII, 3 og nr. 3/2018 punkt 4.10.2.

¹⁸ Straffeprosessloven § 254.

den enkelte sak.¹⁹ Når riksadvokaten har overlatt avgjørelsen av tiltalespørsmålet til statsadvokaten, vil det dermed høre under statsadvokaten å avgjøre ankespørsmålet.²⁰

Unntak gjelder for påtalemyndigheten i politiet, idet det følger av bestemmelsen at statsadvokaten treffer vedtak om anke i saker der politiet har tatt ut tiltale etter § 67 annet ledd bokstav b eller c. I lys av denne begrensningen er det ikke uten videre klart hvilket nivå som er ankeberettiget, når påtalemyndigheten i politiet har besluttet tiltale på grunnlag av delegert tiltalekompetanse.

Etter riksadvokatens syn ville det ikke gi god sammenheng dersom påtalemyndigheten i politiet skulle være ankeberettiget i saker der tiltalekompetansen bygger på delegasjon, men ikke i saker der tiltalekompetansen følger av § 67 annet ledd bokstav b eller c. Det besluttes derfor at statsadvokaten skal treffe vedtak om anke også i saker der påtalemyndigheten i politiet har besluttet tiltale på grunnlag av delegert tiltalekompetanse.

For det tilfellet at påtalemyndigheten i politiet etter loven er å anse som ankeberettiget når tiltale er besluttet på grunnlag av delegasjon, vil det få betydning for ankefristen, jf. § 310 tredje ledd. Det må tas høyde for at ankefristen i slike tilfeller vil løpe fra dommen kommer inn til påtalemyndigheten i politiet, jf. tredje ledd første punktum.

Om vedtakelse av dom gjelder § 68 første ledd annet punktum, jf. påtaleinstruksen § 27-1 annet ledd annet punktum. Det vil si at påtalemyndigheten i politiet, i delegasjonstilfellene, kan vedta dom avsagt i første instans.

5.3. Kompetanse til å beslutte fullbyrding av dom

Kompetansen til å beslutte fullbyrding av dom er regulert i straffeprosessloven § 455. Det følger av bestemmelsen at det vil høre under statsadvokaten å fatte beslutning om fullbyrding av dom i saker der påtalemyndigheten i politiet har tatt ut tiltale på grunnlag av delegert tiltalekompetanse. Politiet har bare kompetanse til å beslutte fullbyrding av dom når tiltale er tatt ut etter straffeprosessloven § 67 annet ledd, jf. straffeprosessloven 455 første ledd annet punktum.

6. Henleggelseskompetanse

6.1. Rettslig utgangspunkt

Ved lov 122/2021 tilføyes et nytt annet punktum til § 67 første ledd, som lyder:

"Politiet kan treffe beslutning om henleggelse i alle saker, når ikke riksadvokaten har besluttet noe annet."

Utgangspunktet er nå at politiet kan beslutte henleggelse i alle saker, uavhengig av hvilket nivå som har myndighet til å påtale forholdet, og uaktet om noen har vært siktet.²¹

¹⁹ Prop. 64 L (2014–2015) s. 70.

²⁰ Riksadvokatens rundskriv nr. 2/2015, punkt VIII, 2.2.

²¹ Påtaleinstruksen § 17-1 annet ledd gir etter lov 122/2021 ikke uttrykk for gjeldende rett.

6.2. Begrensninger i politiets henleggelseskompetanse

Spørsmål om henleggelse avgjøres av statsadvokaten når politiet har etterforsket om noen har omkommet som følge av en straffbar handling, herunder ved mistenkelig dødsfall.²²

Det samme gjelder der politiet har etterforsket brann eller annen ulykke med dødelig utfall eller sak der et barn under 18 år dør plutselig og uventet.²³

Omfatter et sakskompleks flere forhold, der henleggelseskompetansen ligger dels til politiet, dels til overordnet påtalemyndighet, skal spørsmål om henleggelse avgjøres av statsadvokaten, dersom sammenhengen tilsier at forholdene bør avgjøres under ett.

For øvrig skal henleggelsesspørsmålet forelegges overordnet påtalemyndighet når saken gir grunn til det, jf. punkt 7.

6.3. Statsadvokatens henleggelseskompetanse

Spørsmål om henleggelse avgjøres av riksadvokaten når noen må anses som siktet i en sak hvor spørsmålet om tiltale hører under riksadvokaten og det er grunn til mistanke om at noen har omkommet som følge av handlingen.

For øvrig skal henleggelsesspørsmålet forelegges riksadvokaten når saken gir grunn til det, jf. punkt 7.

6.4. Nedsubsumering

Bestemmelser om henleggelseskompetanse skal gis tilsvarende anvendelse for beslutning om å henføre forholdet under en mildere straffebestemmelse. Påtalemyndigheten i politiet har dermed som hovedregel også kompetanse til å treffe beslutning om nedsubsumering.

7. Foreleggelsesplikt

Reglene om fordeling av påtalekompetanse, herunder bestemmelsene om delegasjon, etablerer den grunnleggende arbeidsfordelingen mellom nivåene i påtalemyndigheten. I tillegg gjelder bestemmelser om underrettnings- og foreleggelsesplikt, herunder om at påtalespørsmålet i visse tilfeller skal forelegges overordnet påtalemyndighet til avgjørelse. Overskridelse av direktiver om foreleggelsesplikt har ikke ugyldighetsvirkning.²⁴

Bestemmelser om underrettnings- og foreleggelsesplikt følger blant annet av påtaleinstruksen. Overordnet påtalemyndighet skal underrettes når politiet får kjennskap til at det er begått *særlig alvorlige lovbrudd* i distriktet og når det ellers er begått *straffbare forhold som vekker stor oppsikt*, jf. § 7-2 første ledd første punktum. Saker av *særlig stor allmenn interesse* skal dessuten forelegges overordnet påtalemyndighet til avgjørelse før det treffes positiv påtaleavgjørelse, jf. §§ 20-3, 21-1 og 22-2.

²² Saker der politiet kun har gjort innledende undersøkelser i forbindelse med et dødsfall, f.eks. begjært obduksjon og deretter ønsker å henlegge saken uten å iverksette etterforskning, omfattes ikke, jf. riksadvokatens brev 26. januar 2016 (Monika-saken), punkt 3.7.

²³ Straffeprosessloven § 224 siste ledd, påtaleinstruksen § 7-4 siste ledd og riksadvokatens rundskriv nr. 2/2011.

²⁴ Rt. 2010 s. 929, med videre henvisninger.

Tiltalesspørsmålet skal for øvrig forelegges nærmeste overordnede påtalemyndighet til avgjørelse i saker om overtredelse av følgende bestemmelser i straffeloven:

§ 79 bokstav c, når påtalekompetansen hører under politiet og anvendelse av bestemmelsen innebærer at forholdet kan medføre fengsel i mer enn 6 år,
§ 155 c om grov uaktsom vold mv. mot offentlig tjenestemann,²⁵
§ 156 om hindring av offentlig tjenestemann, som angitt i påtaleinstruksen,²⁶
§ 275 om drap, når gjerningspersonen er under 18 år,²⁷
§ 352 om grovt skadeverk, dersom lovbruddet er begått ved brannstiftelse eller sprengning,²⁸ eller dersom første ledd bokstav c om grovt skadeverk motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne kommer til anvendelse.²⁹

Utover tilfellene nevnt over, skal tiltalesspørsmålet, herunder spørsmål om henleggelse og nedsubsummering, forelegges overordnet påtalemyndighet til avgjørelse *når saken gir grunn til det*. Eksempelvis kan statsadvokaten beslutte at visse sakstyper som avgjøres av påtalemyndigheten i politiet i medhold av straffeprosessloven § 67 annet ledd bokstav b, bokstav c eller som nevnt i pkt. 2.3, skal forelegges statsadvokaten for avgjørelse. Ved vurderingen skal det ses hen til om saken reiser særlig kompliserte bevis- eller rettsspørsmål, eller prinsipielle spørsmål av strafferettslig eller straffeprosessuell art.

Både riksadvokaten og statsadvokaten kan i kraft av overordningsforholdet *beslutte at visse sakstyper skal forelegges overordnet påtalemyndighet* for påtaleavgjørelse, selv om kompetansen hører under et lavere nivå.³⁰ Slike direktiver kan være av mer varig karakter eller gjelde en begrenset tidsperiode. Som forutsatt i punkt 1, skal adgangen til innhenting av saker for påtaleavgjørelse benyttes aktivt og systematisk, både med sikte på fagledelse og økt kvalitet. Nærmere bestemmelser om politiets foreleggelsesplikt forutsettes gitt av statsadvokatene, i tråd med overordnede føringer og lokale behov.

8. Øvrige bestemmelser mv.

8.1. Tiltalekompetanse i saker etter spesiallovgivningen og straffeloven 1902

Om tiltalekompetansen i saker om overtredelse av *spesiallovgivningen*, minnes det om direktivene i riksadvokatens brev 8. mai 2015.³¹ Med de unntak som følger av bestemmelsene om generell delegasjon i punkt 2.3 og politiets utvidede henleggelseskompetanse, jf. punkt

²⁵ Riksadvokatens brev 6. juli 2020.

²⁶ Påtaleinstruksen §§ 20-3 første ledd annet punktum (forelegg), 21-1 første ledd annet punktum (tilståelsesdom) og 22-2 første ledd annet punktum (tiltalebeslutning).

²⁷ Riksadvokatens publisasjon 4. mars 2015 (RA-2015-2-P), der det fremgår at alle drapssaker – selv om gjerningsmannen er under 18 år – skal sendes riksadvokaten til avgjørelse av tiltalesspørsmålet.

²⁸ Se riksadvokatens rundskriv nr. 4/2004 pkt. III, 3, som oppheves ved ikrafttreddelsen av dette rundskriv.

²⁹ Se riksadvokatens rundskriv nr. 4/2004 pkt. III, 4, som oppheves ved ikrafttreddelsen av dette rundskriv.

³⁰ Jf. også påtaleinstruksen §§ 20-3 første ledd siste punktum, 21-1 første ledd siste punktum og 22-2 første ledd første punktum.

³¹ Påtalekompetanse i spesiallovgivningen ref. 2015/00807 612.2.

6.1, gjelder direktivet fortsatt. Direktivet er ikke til hinder for delegasjon i den enkelte sak, jf. punkt 3.

Riksadvokaten gir ikke bestemmelser om generell delegasjon av tiltalekompetanse i saker etter *straffeloven 1902*.³² Adgangen til delegasjon av tiltalekompetane i den enkelte sak, gjelder imidlertid også saker etter gammel straffelov, jf. punkt 3.

8.2. Kompetanse til å treffe andre positive påtalevedtak enn beslutning om tiltale

Punktene 2 og 3 ovenfor gjelder delegasjon av *tiltalekompetanse* henholdsvis til statsadvokaten og påtalemyndigheten i politiet. Myndigheten til å treffe *andre positive påtalevedtak* er nærmere regulert i påtaleinstruksen §§ 18-2 (påtaleunntatelse), 18 A-1 (overføring til konfliktråd), 20-3 (forelegg) og 21-1 (tilståelsesdom). Av bestemmelsene følger at delegasjon av tiltalekompetanse i det vesentlige får tilsvarende virkning for myndigheten til å treffe andre positive påtalevedtak.

8.3. Forholdet til klageretten etter straffeprosessloven § 59 a

Klageretten etter straffeprosessloven § 59 a gjelder også der påtaleavgjørelsen er truffet på grunnlag av delegasjon, enten det dreier seg om generell delegasjon eller delegasjon i den enkelte sak. Klagen skal som ellers avgjøres av nærmeste overordnet påtalemyndighet til den som har truffet realitetsavgjørelsen. Vedtak om delegasjon i enkelttilfelle innebærer i seg selv ingen realitetsavgjørelse, og det er således i utgangspunktet ingenting i veien for at samme nivå som har besluttet delegasjon, også kan avgjøre klage over realiteten.

Beslutning i enkeltsak om delegasjon av tiltalekompetanse er ikke gjenstand for klagerett. Klage over statsadvokatens delegasjonsvedtak skal statsadvokaten selv avvise.³³

8.4. Opphevelse av direktiver og retningslinjer fra riksadvokaten

Ved ikrafttreddelsen av dette rundskrivet oppheves følgende direktiver og retningslinjer:

- Riksadvokatens brev 11. september 2018 Retningslinjer om heleri-, hvitvaskings- og selvvaskingssaker (RA-2013-886), punkt 11.
- Riksadvokatens rundskriv nr. 4/2004 punkt III og IV.
- Riksadvokatens rundskriv nr. 2/1984 om straffhåndhevingen i trafikksaker, punkt VI, for så vidt gjelder plikten til å forelegge saker om alvorlige trafikkuhell for statsadvokaten.

8.5. Ikrafttredelse

Dette rundskrivet trer i kraft samtidig med lov 122/2021, det vil si 1. juli 2022, og gis anvendelse for påtaleavgjørelser fra og med ikrafttredelsestidspunktet. Bestemmelsen om generell delegasjon i saker om overtredelse av straffeloven § 282 får virkning fra 1. juli 2023.

³² Om påtalekompetanse i saker etter straffeloven 1902, se Prop. 64 L (2014–2015) punkt 6.4.1 siste avsnitt og rundskriv nr. 2/2015 punkt VIII, 2.5 bokstav c.

³³ Om klage over avvisningsvedtak, se riksadvokatens rundskriv nr. 4/2002 punkt X, 1 siste strekpunkt, jf. riksadvokatens rundskriv nr. 2/1996 pkt. IV, der det bl.a. er fastsatt at avvisningsvedtaket kan påklages særskilt og at klager må orienteres om dette.

Jørn Sigurd Maurud